

การศึกษาเรื่องความขัดแย้งเรื่องน้ำจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างเข้ม:
กรณีศึกษาชุมชนในกลุ่มน้ำแม่เตี๊ยะ-แม่แตะ ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรอย่างเข้มข้นบนที่สูง ต่อการ
เปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำต้นทุน ระบบเก็บกักน้ำในกลุ่มน้ำ และการเปลี่ยนแปลงความต้องการใช้น้ำ
รวมทั้งศึกษาถึงข้อขัดแย้ง รูปแบบในการจัดการ และผลของการจัดการความขัดแย้งอันเกิดจากการ
เปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำต้นทุน และความต้องการใช้น้ำ โดยใช้เทคนิคการวิจัยประยุกต์ทั้งเชิง
ปริมาณและเชิงคุณภาพที่เน้นการวิจัยสนามเป็นหลัก โดยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย การตรวจ
เอกสาร แบบสอบถาม แบบนำสัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่ม และวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

จากการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งเรื่องน้ำที่เกิดจากการใช้ที่ดินทำการเกษตรอย่างเข้ม
ทั้งตอนบนและตอนล่างของกลุ่มน้ำ ไม่ได้เกิดจากปริมาณน้ำต้นทุนในกลุ่มน้ำไม่เพียงพอต่อความ
ต้องการ แต่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงระบบการระบายน้ำที่การผลิตในพื้นที่ตอนบนทำการเปิดหน้า
ดินในการเพาะปลูกพืชไร่เชิงพาณิชย์อย่างเข้ม ส่งผลให้ช่วงฤดูฝนเกิดการไหลหลากของน้ำอย่าง
รวดเร็ว ทำให้ระบบระบายน้ำในพื้นที่ทั้งตอนบนและตอนล่างเกิดตะกอนทับถม ประกอบกับ
โครงสร้างอ่างเก็บน้ำและระบบเหมืองส่งน้ำคอนกรีตในพื้นที่ตอนล่างของกลุ่มน้ำ มีประสิทธิภาพใน
การเก็บกักน้ำได้น้อยลง เนื่องจากเกิดการตกจมของตะกอนใต้อ่างเก็บน้ำปริมาณมาก ทำให้มีน้ำไม่
เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง นอกจากนี้แล้วการแตกตัวของสมาชิกผู้ใช้น้ำที่มีกลุ่มคนที่
มีอำนาจทางสังคม และอำนาจทุนเข้ามาถือครองที่ดินในชุมชนตอนล่างเพื่อทำการเกษตรพืชสวน
เชิงพาณิชย์อย่างเข้มมากขึ้น ทำให้การจัดการน้ำของกลุ่มเหมืองฝายอ่อนแอลง ขาดการปฏิสัมพันธ์
ที่ดีต่อกันระหว่างชุมชนกับชุมชน และชุมชนกับรัฐ จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งเรื่องน้ำขึ้นในพื้นที่
ตอนล่าง

การแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นดังกล่าว จำเป็นที่ภาครัฐและกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง
ทุกภาคส่วน ต้องเข้าไปจัดการปัญหาที่ต้นเหตุร่วมกันอย่างบูรณาการเป็นระบบทั้งกลุ่มน้ำ เพื่อให้เกิด
การบริหารจัดการทรัพยากรหลักในกลุ่มน้ำที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการผลิตของชุมชนเกิดประสิทธิภาพ
สูงสุดอย่างยั่งยืนให้กับชุมชน จึงจะเป็นการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งเรื่อง “น้ำ” ที่เป็นทรัพยากร
สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

The purposes of the study entitled "Water Resource Conflict from the Intensive Agricultural Land Use: A Case Study of Communities in Mae Tia Watershed, Doi Kaew Sub-district, Chom Thong District, Chiang Mai Province" are 1) to study changes in highland intensive agricultural land use affecting change in water quantity, drainage and storage systems in the watershed, and water demand, 2) to study conflict, water management, and the results of the conflict, from the change of capital water quantity and water demand. The research collected quantitative and qualitative information by using applied research technique emphasizing on field research. Including documents, questionnaires, interview local leaders, group discussion, and in-dept interview.

The study found that the conflict over water resource was more from the results of intensive agricultural land use on both upper and lower watershed than from insufficient on capital water quantity. It was occurred from the intensive production on the upper watershed which the soil surface was opened for intensive commercial agriculture. Thus, it water dramatically overflow in rainy season. Furthermore, erosions and sedimentation have been increasing to damage the natural drainage system of the watershed. The real problem was therefore water shortage in the dry seasons. Consequently, sedimentation has reduce capacity of water storage of the lower basin.

In addition, because of change in land use and more intensive commercial agriculture, especially in the lower basin, social differentiation was evidenced. This made tradition irrigation management of water-user groups ineffective. It found weak interaction among water user, community members, and officials. All this made conflict more intensive and difficult to solve.

To solve the mentioned conflict, the government and every related organizations should have co-management to integratedly solve the cause systematically to the whole watershed. In doing so, it would establish coordinated management mechanism in watershed which provides an important information to the community production and occurs sustainable high efficiency, so that, it possibly could solve the conflict of water resource that is the most significant resource to truly maintain livelihood in a more sustainable manner.